

Nu får det också vara pensionärernas tur !!!

ÄLDRES PENSIONER OCH SKATTER

En rapport från Kristdemokraternas Seniorförbund

Två lovvärda uttalanden

”Nästa steg måste vara att ekonomiskt stärka situationen för dem med lägst pension, som ofta är kvinnor över 75 år. Höjda garantipensioner är därför ett krav som vi kommer att fortsätta driva. Vi kommer att arbeta för att det ska bli också regeringens politik i god tid före valet 2010.”

Göran Hägglund, Maria Larsson och Mats Odell i Dagens Nyheter, november 2007

”Alla seniorer är värda en trygg tillvaro. Ekonomin är en stor del av denna trygghet. Jag jobbar för att den som har pension ska få mer i plånboken. Särskilt de som idag har små ekonomiska marginaler.”

Göran Hägglund, inför kristdemokraternas vårkampanj, maj 2008

Många känner oro idag

Ett samhälle som gör anspråk på att tillgodose sina invånares behov av trygghet och välfärd måste bedömas utifrån hur den äldre befolkningen garanteras dessa livskvaliteter. Att kunna åldras med bibehållen värdighet är starkt förknippat med tillgång till vård och omsorg, frånvaro av diskriminering och trygghet i hemmet och det offentliga rummet.

Ännu en mycket viktig faktor är den personliga ekonomin. Efter ett långt liv med yrkesarbete och/ eller andra samhällsinsatser skall ingen behöva oroa sig för sin försörjning under den senare delen av livet. Dessvärre känner idag många svenskar, i olika åldrar, en oro inför åldrandet. Så många som sju av tio enligt en SIFO-undersökning. I detta inryms för många också en oro för pensionärstidens personliga ekonomi.

Ändå - det nya pensionssystemet är tryggare än ATP

Den dagsaktuella debatten om pensioner och pensionärs ekonomi kräver en tillbakablick på en av de senaste årtiondenas viktigaste åtgärder på välfärdsområdet, nämligen pensionsreformen. Kristdemokraterna har tagit ett tydligt ansvar för en långsiktigt hållbar ekonomisk trygghet för de äldre genom att medverka till det nya pensionssystemet.

Redan 1984 uppdrogs till en parlamentarisk kommitté att göra en samlad genomgång av ATP-systemet. Bakgrunden var bl.a. att de samhällsekonomiska förutsättningarna försämrats sedan mitten av 1970-talet. Därmed också möjligheterna att finansiera de framtida pensionsutgifterna utan kraftiga avgiftshöjningar.

Anledningarna till pensionsreformen var kortfattat dessa båda:

- **Den bristande finansiella stabiliteten.** Systemet skulle inte ha klarat den demografiska utvecklingen och den alltför låga tillväxten. Systemet förutsatte en årlig tillväxt på minst två procent. Men från 1970 till 1998 var den svenska genomsnittliga tillväxten endast 1,7 procent per år. Jämför med hela OECD-området, där tillväxten under motsvarande tid var 2,95 procent per år.
- **Fördelningseffekterna ansågs vara tveksamma.** Tillsammans innebar 15-årsregeln och 30-årsregeln att personer med mycket olika livsinkomster kunde ha rätt till lika stora pensioner, och omvänt, att personer med lika stora livsinkomster kunde få pensioner som var väsentligt olika stora. Två personer med samma årsinkomster under livet fick samma årliga pension, även om den ena börjat arbeta vid 16 års ålder (till 65 år) och den andra först vid 35 års ålder. Detta trots att den första under livet betalade in sammanlagt 63 procent högre avgifter.

Den nya allmänna pensionen grundar sig på livsinkomsten. Detta betyder att allt vad personen tjänar från 16 års ålder ligger till grund för hur stor pensionen blir. Inkomstens storlek och den sammanlagda tiden i arbetslivet avgör pensionens storlek. Man kan dock bara tjäna in till den allmänna pensionen upp till taket 7,5 basbelopp.

En del av avgiften går till att betala dagens pensioner (precis som i ATP-systemet) och resterande del går till den **privata premiepensionen**.

Garantipensionen är ett grundskydd för den som har haft låg eller ingen inkomst under livet. Det garanteras att ingen får lägre pension än 6 640 kronor/månad om man är gift och med 7 453 kronor/ månad om man är ogift. Garantipensionen kan kombineras med bostadstillägg. Antalet garantipensionärer är idag ca 800 000. Av dessa är ca 80 procent kvinnor.

Utöver den allmänna pensionen har många en **avtalspension**, som är en del av kollektivavtalet mellan arbetsgivare och löntagare. Avtalspensionen kan betraktas som ”uppskjuten lön”.

Genom **privat pensionsparande** kan man förbättra pensionen ytterligare.

Den ekonomiska utvecklingen (köpkraften) i olika medborgargrupper

I ett perspektiv tillbaka till 1989 visar det sig, att varken ett pensionärspar eller den ensamstående garantipensionären fått någon ökad köpkraft under perioden. Ett jämförbart mått är begreppet ”kvar efter nödvändiga utgifter”, dvs personens eller hushållets gemensamma inkomst sedan skatt och nödvändiga omkostnader som mat och hyra räknats av med ett schablonbelopp.

Den gynnsammaste utvecklingen har tvåbarnsfamiljen. Från att 2001 ha haft 6 000 kronor kvar att spendera har de 2008 dubbelt så mycket, cirka 13 000 kronor. Förklaringen ligger i en gynnsam löneutveckling, måttliga hyreshöjningar, osv. I nutid räknas effekten av jobbskatteavdraget in.

Ett pensionärspar hade 2001 litet mer att spendera, nämligen 7 500 kronor. Det beloppet har sedan dess stått stilla, vilket innebär en nu markant skillnad mot barnfamiljen och andra löntagare.

Sämst utveckling har garantipensionärerna haft. En sådan person hade 2001 endast 1 200 kronor kvar att spendera efter det att alla nödvändiga utgifter betalats. Den summan är densamma i år 2008.

(Källa; Swedbanks institut för privatekonomi)

Pensionssystemet hotas

Sedan 2002 har ålderspensionerna stigit med 16 procent. Under samma tidsperiod har den genomsnittliga timlönen för arbetstagare stigit med 30 procent. Skillnaden mellan pension och arbetsinkomst har ytterligare ökat genom Alliansregeringens jobbvdrag, dvs på ett sätt som gynnat arbetsinkomster men inte pensioner.

Försäkringskassan har i det budgetunderlag för 2009 som man lämnat till regeringen påtalat den växande inkomstskillnaden mellan pensionärer och arbetstagare. Försäkringskassan anser att dagens pensionssystem inte kan garantera nivån på pensioner i förhållande till arbetsinkomster om inte den faktiska pensionsåldern höjs. Regeringen måste annars vidta ”andra genomgripande förändringar som berör pensionssystemet”, skriver Försäkringskassan.

Sedan 2003 finns ingen lagstadgad pensionsålder. Istället medges ett flexibelt uttag efter individens eget val. Flertalet personer tar ut ålderspension först vid 65, även om det är möjligt att göra det från 61 års ålder.

- Medelålder när en person börjar få förtidspension eller ålderspension är f.n. 61,9 år.
- Medelålder när en person börjar få ålderspension är f.n. 64,7 år.
- Medelålder när en person lämnar arbetsmarknaden (utträdesålder) är f.n. 63,1 år.

Enligt SCB ökar den förväntade medellivslängden med 3,5 år de kommande 40 åren. Det innebär att dagens 25-åringar måste arbeta drygt två år längre för att få samma relativa pension som dagens pensionärer har. Men då måste inträdesåldern sänkas! Den rådande trenden är emellertid, att inträdet på arbetsmarknaden sker allt senare i livet. Likaså sker utträdet tidigare.

Dagens ökande inkomstklyftor mellan pensionärer och personer i arbetslivet, tillsammans med Försäkringskassans varningar för växande inkomstskillnader, innebär att pensionerna nu måste få inta en särställning i regeringens fördelningspolitiska överväganden.

En del har gjorts – men mera krävs

Det nya pensionssystemet, som Kristdemokraterna står bakom, innebär långsiktig stabilitet och trygghet för hela pensionärskollektivet. Vi anser emellertid att det inom ramen för systemet måste ske en höjning av de lägsta pensionerna. Även om pensionsreformen inneburit ett lyft också för de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna, är inte detta tillräckligt.

Vi ser med stor oro på att så många pensionärer i Sverige idag lever under mycket knappa ekonomiska omständigheter. Detta står i tydlig kontrast till den standardhöjning och ökade köpkraft som de senaste åren tillkommit andra grupper.

Det är berömvärt att Kristdemokraterna år efter år i sina riksdagsmotioner lagt förslag om exempelvis höjda garantipensioner. Vi noterar också med tillfredsställelse, att partiet tillsammans med de övriga i Alliansregeringen tagit ett antal steg i den ekonomiska politiken för att långsiktigt förbättra pensionärernas ekonomiska ställning. Vi anser dock att Kristdemokraterna behöver bli ännu tydligare i sina ambitioner på detta för så många medborgare viktiga politikområde.

Inför valrörelsen 2006 kom rapporten ”Ett lyft för våra äldre” med ett antal förslag för att stärka pensionärernas ekonomi. Där gavs följande tydliga utfästelse:

”Kristdemokraterna kommer att i en ny regering med kraft driva kravet om förbättringar för pensionärerna, och då främst de sämst ställda pensionärerna. Detta krav har hög prioritet för oss när nya ekonomiska möjligheter öppnar sig.”

Kristdemokraterna föreslog inför valet 2006, att garantipensionen skulle höjas med 672 kronor per månad. Därtill föreslogs en höjning av bostadstillägget för pensionärer samt en höjning av grundavdraget för samtliga ålderspensionärer. Den sammanlagda effekten av dessa förslag skulle ha inneburit cirka 1000 kronor extra i månaden för de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna.

Vad har hänt sedan dess?

Det höjda bostadstillägget är genomfört. Dessutom: mycket av den äldrepolitik som Kristdemokraterna gick till val på är idag – med ett flertal goda seniorpolitiska reformer - regeringspolitik. Dock är den punkt i garantibeviset som handlade om förbättrade garantipensioner ännu inte uppfylld. Vi beklagar att en höjning av garantipensionerna inte fanns med i Alliansens valmanifest och därmed inte heller i den nya regeringens första budget. Inte heller i därpå följande budgetförslag.

Goda löften är bra, konkreta åtgärder bättre

Var femte väljare är pensionär - en väljargrupp som kan avgöra valet 2010. Historiskt har Kristdemokraterna ett starkt stöd i denna väljargrupp (2006: 12 % mot 6,6 % i hela valmanskåren). I pensionsfrågan är idag många pensionärer besvikna på Alliansregeringen och därmed också på oss kristdemokrater. Vi noterar med tillfredsställelse att våra kristdemokratiska statsråd har en hög och tydlig ambitionsnivå även i denna fråga, men vi har saknat konkreta åtgärder.

I juni detta år har emellertid Alliansens partiledare utlovat en skattelättnad med cirka 2 500 kronor per år för pensionärer med låg pension. Tekniken är ett höjt grundavdrag. Vi välkomnar förslaget som ett första steg till ökad rättvisa för pensionärerna.

Valrörelsens utfästelser och de olika utspelen därefter är starkt förpliktande när det gäller partiets ageranden inom ramen för regeringspolitiken. Ett stort antal äldre i vårt land förväntar sig, att givna löften omsätts i konkreta politiska åtgärder. Det är inte Seniorförbundets uppgift att utforma dessa, men vi vill peka på ett par vägar.

- **Garantipensionerna** måste höjas. Det är orimligt att så många som 800 000 svenskar lämnas efter i den ekonomiska utveckling som nu kommer resten av befolkningen till del.

Många personer i **hela pensionärskollektivet** lever med små ekonomiska marginaler och med en avsevärt sämre utveckling än löntagarna i genomsnitt. Effekterna av Alliansregeringens jobbpolitik och totala ekonomiska politik innebär visserligen på sikt en genomsnittligt gynnsam utveckling av pensionerna. Dock släpar hela pensionärskollektivet efter i köpkraft (se ovan) i förhållande till löntagarna.

- Höjda pensionsnivåer är en väg till ökad rättvisa. **Skattepolitiken** är en annan. Det s.k. jobbskatteavdraget är väl motiverat i den totala politiken. Man kan emellertid ifrågasätta, om det är förenligt med pensionsöverenskommelsen från 2003 att pensioner beskattas hårdare än arbetsinkomster. Pensionen i allmänhet och avtalspensionen i synnerhet är att betrakta som ”uppskjuten lön”. Ett antal länder i Europa tillämpar olika former av skatterabatter och inget annat land merbeskattar pensionärerna.

Nu får det äntligen också vara pensionärernas tur! Kristdemokraternas Seniorförbund har stora förväntningar på partiet och på Alliansregeringen. Givna löften måste uppfyllas och konkreta åtgärder skyndsamt levereras.

För Kristdemokraternas Seniorförbund i juni 2008,

Leif Hallberg

Sven Brus